

МЕТАЛУРГИЯ НА БЪЛГАРИЯ

Металургията е един от най - значимите отрасли в промишлеността с голямо структуроопределящо и районообразуващо значение, защото металургичните предприятия се превръщат в ядра, около които се формират мощни териториално - промишлени комплекси. Отрасъла металургия включва рудодобива, обогатяването на рудата и леенето на метали. От икономическа гледна точка той заема централно място тъй като без на-личието на черни и цветни метали е немислимо развитието на машино-строенето, енергетиката, строителната промишленост, транспорта, земеделието, бита. Металургията е в основата и на отбранителната промишленост, което прави отрасъла стратегически значим. До Втората световна война на практика не съществуват рудодобива и металургията. Затова и с изграждането на МК в Перник и МК "Кремиковци" продукцията в отрасъла получава силен тласък. Общо за периода `39 г.-`91 г продукцията на черната металургия нараства 667 пъти, а на цветната - 576 пъти. След 91 г. се наблюдава по равномерно развитие.

През 2007 г. секторът заема първо място по дял на произведена промишлена продукция в страната – 17.3 %. От цялата българска индустрия само строителството отчита по-голяма стойност на произведената продукция, което показва изключително голямото значение на металургията и производството на метални изделия при формирането на брутния вътрешен продукт /БВП/ на страната. По обем вече изпреварва такива основни за преработващата промишленост дейности, като производство на храни, напитки и тютюневи изделия и преработката на нефтопродукти.

Металургията се отличава със следните по специфични особености :

ÿ Тя изразходва голямо количество суровини (руди, горива, вода, варо-вици, каолин, барит, огнеупорни глини, вторични суровини от черни и цветни метали и др.) в черната металургия рудите за суровини са 75% от себестойността на продукцията, а в цветната металургия те са 69%. Металургията е енергоемък и водоемък отрасъл. От общото крайно енергийно потребление на страната в металургията се консумират 26.3 % от природния газ, 10.4 % от електроенергията и 68.2 % от кокса. От общия енергиен разход за дейността, представляващ 787 хил.тона нефтен еквивалент, делът на черната металургия е 79.8 % , а на цветната металургия – 20.2 %. С тези показатели металургията е четвъртия по големина консуматор на еквивалентна енергия в страната след битовия сектор, транспорта и производството на химични вещества, продукти и

влакна.

Ў Металургията е трудоемък отрасъл (6.7 % от заетите в индустрията и 1.84 % от общия брой заети лица в икономика на страната). През 2007 г. в нея са заети 59 951 души, като в обществен сектор са 667 (1,1%), а в частен сектор са заети 59 284 (98.9%). Металургията се нуждае от мощна техническа и социална инфраструктура (добре развита ЖП мрежа, далекопроводи, водопроводи, газопроводи, складова база, учебни заведения). У нас е създаден институт по черната металургия в София, и институт по цветната металургия - Пловдив. Металургията има преки производствени връзки с много отрасли : с химията, строителната промишленост , с машиностроенето и др.

Ў Нашата металургия има експортна насоченост. Износът на продукция на черната и цветната металургия (метали, сплави, прокат и изделия) е значителен и за 2007 год. възлиза на обща стойност от 5 906 млн. лева. Тази стойност представлява 22.4 % от изнесените стоки и 16.5 % от общия износ на страната. Вносът на металургична продукция през 2007 год. е на стойност 3 293 млн. лева и е с ръст от 126 %. Същият представлява съответно 7,8 % от стоковия внос и 6.8 % от общия внос в страната.

Ў Металургията е екологично агресивен отрасъл.

1. Черна металургия на България

Към черната металургия се отнасят добивът на железните , мангановите, хромови руди, производството на чугун, стомана и прокат. Добива на железни руди е съсредоточен в Кремиковци, с. Крумово (Ямболско), Чипровци, Западна Стара Планина и др. Манганови руди се добиват във Варненско (с. Игнатиево), Добричко и Софийско, а хромова - Крумовградско, с. Добромирци (Златоград), Асеновград. Производството на черни метали у нас датира още от средните векове и Възраждането. Добивали са се във Врачанско, Родопите, в Странджа, Осогово и т.н. през Османското робство най-голям център на черната металургия е Самоков, където се разчита на магнетичните пясъци и водите на р. Искър, на дървесината в съседните планини (Плана, Верила, Рила). По това време в Самоковско работят 85 примитивни домени пещи (произвеждат чугун) и 21 мартенови пещи (произвеждат стомана). След Освобождението примитивната черна металургия у нас запада поради вноса на по - евтини и по - качествени метали от Западна Европа. През 20-те години на нашия век при гара Плачковци в Стара Планина започва производство на кокс. С помощта на чужди капитали се изгражда мрежа от

минни АД („Пирин”, „Ерц”, „Югомонтан”). През 30 - те години единственото по - значително предприятие е в Перник - “Български железни заводи”. По време на Втората Световна война започва годишно да се добиват по 25000 т. железни руди и 80000 т. манганови руди годишно. През 1953 г. започва работа завода в Перник с две мартенови пещи. През 1963 г. влиза в експлоатация металургичен комбинат при “Кремиковци”. Днес в този сектор на металургията работят фирмите - „Кремиковци” АД, „Стомана индъстри” АД, „Промет стиил” АД, „Хелиос Металург” АД, „Прециз Интер Холдинг” АД, „ЖИТИ” АД, „Интер пайп” АД и др.

Тези предприятия се занимават с производство на черни метали и прокат от тях. Днес по производство на чугун и стомана България се нарежда между средно развитите страни в Европа.

ÿ Производство на агломерат, кокс и чугун - Най-голямата стоманодобивна компания в България „Кремиковци” АД е единствен производител на доменен чугун, кокс и железен агломерат в страната.

За производството на агломерат през 2007 г. са вложени 1 418.1 хил. т железни руди и концентрати, като железните суровини са изключително от внос. Вносът на желязо съдържащи суровини през 2007 г. е преди всичко от Бразилия (53.0 % от общия внос) и Украйна (41.4%). Количеството произведен агломерат през 2007 год. е 1 540.8 хил. т.

Количество произведен кокс в през 2007 г. е 480.4 хил. т. Коксуващите въглища, необходими за това производството се внасят от САЩ (57.3% от общото количество), Австралия (16.0%), Русия (13.8%), Канада (8.9%), Украйна (3.9%).

През 2007 г. произведения чугун е (1 068 хил. т), независимо, че още от началото на 2006 г. в експлоатация са само две доменни пещи (1-ва и 3-та доменна пещ в „Кремиковци” АД).

Произвежданият чугун в България през 2007 г. е 0.1% от световното производство. По отношение на ЕС произвежданият чугун в България през 2007 год. представлява 0.9 % от общото количество, произведено в съюза.

ÿ Производство на сурова стомана – Течна стомана в България се произвежда в „Кремиковци“ АД (в кислородни конвертори и електропечи) и в „Стомана индъстри“ АД само в електропечи. Количеството на произведената течна стомана през 2007 г. в „Кремиковци“ АД е 1 218.9 хил.т. , а в „Стомана индъстри“ АД е 689.4 хил. т.(Общо за страната 1 908.3).През 2006 г. е било 2 123.5 хил.т. Данните показват, че през периода 2004 – 2006 год. производството на стомана се запазва на относително едно ниво, но през 2007 год. се отбелязва известен спад от 215.2 хил. т.спрямо това през 2006год. Причината се дължи на намаляване на общия обем произведена стомана, както на кислородните конвертори, така също и в електропещите в „Кремиковци“ АД.Произведената в България стомана през 2007 г. е 0.165 % . Спрямо ЕС (27) през 2007 год. този показател е 0.962 %.

ÿ Производство на валцувани челни метали(ВЧМ) и изделия от тях - Общото количество произведени ВЧМ през 2007 год. е 1 900.2 хил.т. Произведеният у нас през 2007 год. горещо валцуван прокат представлява 0.120 % от общото световно производство на този продукт и 0.715 % от това производство в ЕС (27).

Към изделията произвеждани от ВЧМ спадат стоманени тръби, ламарина с цинково покритие, стоманени топки за мелници, тел и телени изделия и др.Производството на тези изделия за 2007 г. е 211.0 хил.т. През 2007 г. общото производство на изделия от валцувани черни метали отчита значително намаление от 30.0 % спрямо това през 2006 год.(301.4 хил.т.)Намалението в обемите произведени продукти през 2007 год. се дължи преди всичко на сравнително ниските количества ламарина с цинково и пластмасово покритие в „Кремиковци“ АД. Отчита се и понижаване на производството на изделия (стоманени топки за мелници и елементи за руднично крепене) в „Стомана индъстри“ АД.

ÿ Износ на скрап, ВЧМ и на изделия от тях - Изнесените през последната година количества скрап, черни метали и изделия от тях е 2 646.2 хил.т.,отчита незначително повишаване на общият обем на износа с около 1 %.

1. Цветна металургия на България

Тук се отнасят добива на медни, оловно-цинкови руди и производството на цветни метали. Запасите на медни руди са в Панагюрско, Етрополско, Бургаско, Врачанско. Оловно-цинкови руди се добиват в Родопския басейн (Мадан, Рудозем, Лъки, Златоград и др.). Важен промишлен отрасъл. Тя се отличава с някои особености: по-ниско метално съдържание в рудите на цветни метали налага да се извършва флотация (обогатяване) на рудите. Концентратът, получен след флотацията, е с по-високо метално съдържание. Експлоатацията на рудите на цветни метали по нашите земи датира от дълбока древност. Най-старото обработено злато е намерено във Варна. Най-напред у нас започва експлоатацията на оловно-цинкови руди в района на Чипровци. През Средно-вековието мед се добива в Странджа, Малко Търново, Созопол. След Освобождението с помощта на чужди капитали се разработват най-достъпните и най-доходоносни находища в Източните Родопи (Мадан, Рудозем, с. Ерма река, Лъки, Маджарово, с. Звездел и др.). В тях се добиват 70% от оловно-цинковите находища в страната. При с. Устрем (Тополовградско) се добиват полиметални руди. След 1960 г. започва осъществяването на пълен металургичен цикъл нас. По-ради голямата си чистота произведените у нас цветни метали са търсени на международните пазари.

ü Производство на черна и електролитна мед – В България мед се произвежда в “Кумерио Мед” АД. Технологичната схема включва топене на изсушена шихта в летящо състояние, конверторна преработка на получения меден шейн до черна мед, огнева и електролитна рафинация до катодна (електролитна) мед с чистота 99.95 – 99.99 %. Паралелно се получават сярна киселина и олеум. Металургичните шлаки се обогатяват чрез флотация до меден концентрат със съдържание на мед 20 – 30 %.

През 2007 г. са преработени 789 421 т медни концентрати се съдържа общо 213 248 т мед. От тях 143 208 т (67.2 %) мед са във вносни и 70 040 т (32.8 %) в концентрати на наши производители. Обемът на производството на анодна мед през 2007 г. е 242 639 т и намалява с 1.5 % спрямо равнището от 2006 г. През 2007 год. производството на електролитна мед (катоди) е 69 634 т и нараства с почти равномерни темпове. Произведената в България през 2007 год. електролитна мед е 0.385 % от световния добив. В сравнение с ЕС производството на електролитна мед е 2.84 % . Производството на сярна киселина през 2007 год. е 803 075 т (с 7.3% по-малко от 2006 год.).

ü Производство на Олово - Съотношението олово във вносни / олово в местни концентрати е 61.9/38.1. Увеличава се делът на

българските концентрати. Производство на олово през 2007 г. е 86 975 хил.т. Производството на олово през 2007 год. нараства с 14.4 % и увеличението се дължи главно на ръста в производство на "ОЦК" АД. "КЦМ" АД произвежда 70.4 % от оловото. Оловото произведено през 2007 год. в България е 1.070 % от световния добив и 5.25 % от производството в ЕС.

ÿ Производство на Цинк - Съотношението цинк във вносни / цинк в местни концентрати е 87.5/12.5 %. Производството на цинк през 2007 г. е 99 992 т. Производството на цинк бележи ръст от 4.9 %, като и в "ОЦК" АД, и в "КЦМ" АД се наблюдава увеличение на производството. Произведеният в България цинк представлява 0.881 % от световния добив през 2007 год. и 4.79 % от произведения в страните на ЕС(27). През 2007 год. в "КЦМ" АД бяха въведени в експлоатация инсталация за преработка на амортизирани акумулатори и инсталация за преработване на златен концентрат. Общият размер на инвестициите за годината възлизат на 21.9 млн. лева. В "ОЦК" АД се работи по изпълнението на инвестиционна програма, която включва модернизация и разширение на цинков и оловен завод и е на стойност над 120 млн. евро.

ÿ Производство на , вторични, благородни и съпътстващи цветни метали, сплави и химически продукти – Тук се включва производството на оловни, антимонови сплави, цинкови и алуминиеви сплави, добиват благородни метали – злато и сребро, част от които се преработват до изделия, а също така и калаени сплави. "ОЦК" АД е единствен производител на бисмут и натриев бисулфит. Двете предприятия произвеждат малки количества кадмий. През 2007 г. Производството на бисмута ("ОЦК" АД) рязко нараства. Същевременно намалява количеството на извличаното сребро (с 15.8 %) и се увеличава добивът на злато (с 52 %) в "КЦМ" АД. Запазва се тенденцията за намаляване на цинковия сулфат ("КЦМ" АД),

ÿ Производство на прокат от цветни метали и сплави – Обработката на цветни метали и сплави и производството на прокат и изделия от тях се осъществява в няколко предприятия в страната.

"София Мед" АД е компания за обработка на тежки цветни метали и предимно на мед и медни сплави. Произвежда широка гама валцов и пресов прокат – листове, ленти, кръгове, дискове, шини, пръти и профили.

“Алкомет” АД е предприятие специализирано в производството на пресов (тръби, пръти и профили), валцов (ленти, листове и фолио) и леярен прокат (заготовки) от алуминий и алуминиеви сплави.

“Стилмет” АД произвежда различни видове алуминиеви профили и архитектурни конструкции – дограми и фасадни елементи за строителството.

През 2007 г. България е внесла 208 744 т. цветни метали(олово,мед,цинк,алуминий).Това става главно от Руската Федерация,Украйна,Румъния,Грузия и др.

През 2007 г. България е изнесла 499 147 т. цветни метали и изделия от тях.Основни центрове са страните от ЕС,Турция,Руската Федерация,Сърбия и др.

3. Райони на металургията

ÿ Софийско - Пернишки район - той е най - мощният. Произ-вежда над 95% от черните метали. Представен е от фирмите “Кремиковци”, “Стомана” - Перник, предприятията в Ихтиман “Чугунолеене”.

ÿ Родопски район - той е специализиран в производството на олово и цинк : КЦМ - Пловдив, ОЦК Кърджали и рудообогатителни предприятия при Рудозем, Лъки, Маджарово, Златоград, фирма “Стоманени тръби” - Септември.

ÿ Средногорски район - той е специализиран в производството на мед; медодобивен комбинат “Пирдоп”, а и обогатителните предприятия при Медет, Асарел и Челопеч.

4. Задачи, проблеми и перспективи пред българската металургия - Необходимо е въвеждане на пазарните принципи на управление в отрасъла металургия. С цел

повишаване на икономичността и екологичната ефективност на металургията в ход е реструктуриране. Металургията изпитва остра нужда от инвестиции и реинвестиции. Интегрирането на България към ЕС изисква спазване на определени квоти за производство и износ на метали и спазване на екологични спогодби. Необходимо е да се намали безработицата в отрасъла и преквалификация на освободените работници с цел осигуряване на тяхната трудова заетост. Да се намали задлъжнялостта на металургичните предприятия към банките, НЕК, Булгар газ. Разнообразяване на асортимента, внедряване на безотпадъчни технологии, строеж на пречиствателни съоръжения. Сnižаване на енергоемкостта и водоемкостта на производството.